

Нелегалните канали за финансиране на партиите

Доц. ГЕОРГИ МАНОЛОВ*

Проблемите на партийното финансиране се оказаха едни от най-важните и същевременно изключително трудни за решаване в хода на българския преход. Почти две десетилетия те не спизат от фокуса на общест-

ва произтича от несъвършенствата на икономическия пазар, част от който е и политическият. Другата можем да наречем "коммерсиализация на демократичния политически процес". Третата е следствие от непълния юридически регламент в страната, а последната е резултат от непрекъснатата намеса на корпоративизма в политиката, който по официални и неофициални пътища (чрез легитимен и нелегитимен лобизъм) отделя значителни финансови ресурси за "купуване" на политическо влияние. Незаконното финансиране на кампанията все повече се превръща в "кървяща язва" на политическия пазар. А това подлага на съмнение качествата на политическата система и неимоверно засилва мъгливната око-

вични проявления, намирайки собствени пазарни пролуки. Незаконните канали не само че не "пресъхват", но и постоянно се обогатяват. В посочената схема (вж. таблица 1 и 2) редените начини на финансиране, които спадат към "полузаконните" форми или към "законно-незаконните" механизми за партийно субсидиране, се причисляват към нелегитимните техники за осигуряване на партийни пари. Същността им е заобикалане на съществуващото законодателство. Високата цена на изборите в България логично води до извода, че в нашата динамична съвременност господстващите се "купуват" както по индиректен, така и по директен начин, както е било в миналото. Марк

Незаконното субсидиране на предизборните кампании хвърля сянка над демокрацията в България

Таблица 1	Таблица 2	Таблица 3
Партийни канали (форми на финансиране)	Легален бизнес (начини на финансиране)	Държавни канали (средства на финансиране)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Партийни "черни" каси (незаконни) 2. Партийни фирми (с фиктивен предмет на дейност) 3. Частни фирми (на подставени лица) 4. Таяни партийни донори (успоредно финансиране за партиите чрез фалирова бизнес дейност) 5. Фирми "пощенски кутии" (регистрация в офшорни зони и т.н.) 6. Партийни фондации, комитети, фондове (служещи за "закона" маска на големите пари) 7. Банкови кредити (гледат се и след това банките "фалират") 8. Секретни банкови сметки (в банки на легитимни и нелегитимни лобизъм) 9. Анонимни дарения (от страната и чужбина) 10. Нелегални и недеklarирани дарения (в нарушение на закона) 11. Дарения в частни сметки (на партийни лидери и водачи) 12. Незаконни фондове в чужбина 13. Укриване на партийни приходи (събиране на пари под прикритие) 14. Големи комисиони от сделки (влизаци в "черните" каси) 15. Клиентелстички канали (по специална схема) 16. Други финансови "изобретения" (финансови машини, "кухи" сделки и т.н.) 17. "Търговия с гласове" (даване на пари на ръка на електората) 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Дарения на големи суми (по системата: скрит донор-подставени лица и фирми-посредник-партия) 2. Тайно покриване на разходите за политическа реклама (по схемата: частни фирми-партийни фондации-медии) 3. Заеми и кредити за кандидатите и партиите 4. Скрито поемане на скъпи разходи за кампанията (чрез посредници: транспортни разходи, средства за митинги и т.н.) 5. Увеличение на дотациите от фирмите за партийните фондове 6. Провеждане на прикрити "благоприятелни" акции (от името на известни фирми, но за партийни цели и поемане на кампанията разходи със събраните пари) 7. Подаръци и "услуги" на кандидатите за сметка на фирмите (изписвани и осчетоводявани като други разходи) 8. Организиране на изисквани коктейли със скъпи локани до влиятелни личности (събраните пари отиват за предизборни митинги, електорални срещи и т.н.) 9. Поемане на крупни компании на персоналните дарения на наемните работници за партиите 10. Вноски по пощата (поемат се от фирмите на наемните работници според установения законен минимум) 11. Изплащане на завешени хонорари за интелектуална дейност (по веригата хонорар за лицето-плащача на данъците, завешаните отстъп от сумата отива за кампанията) 12. Други незаконни или "полузаконни" начини 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Държавни банки (отпускане на необезпечени кредити) 2. Протежиране на големи икономически проекти (срещу комисиони за партиите, взимани от частните фирми, участващи в проекта) 3. Държавни преференции за внос и износ (на фирми, близки до партиите) 4. Отпускане на пари от държавни фирми (ако има "законови дупки" чрез властен рекет спрямо мениджърите и т.н.) 5. Отделение на държавни пари за партиите (чрез разлики в цените на внесените и продаваните в страната стоки) 6. Експлоатиране на държавни институции (например митниците и куфарчетата с пари) 7. Изнудване на закъсали държавни фирми за пари (срещу обещания за опрощаване на дългове) 8. Използване на държавни имоти за трупане на партийни пари (скрити отчисления за партиите) 9. Отпускане на държавни пари за честни рекламни фирми (срещу предварителни дарения в партийните каси) 10. Плащане с държавни пари на партиите за несъществуващи услуги 11. Нелегитимно лобизиране (назначени в държавните структури "наши" хора) 12. Други "полузаконни" финансови машини (или приватизационни сделки и т.н.)

Таблица 4	Таблица 5
Нелегален бизнес (канални на финансиране)	Клиентелстички канали (механизъм на финансиране)
<ol style="list-style-type: none"> А) Черна икономика 1. Наркобизнес 2. Търговия с оръжие 3. Контрабанда на стоки 4. Хазарт 5. Проституция и сексбизнес 6. Нелегално производство Б) Сива икономика 7. Нелегален внос и износ 8. Куфарна търговия 9. Други незаконни дейности 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Клиент (персона или шефове на "наши" фирми) 2. Пари (набиране на пари от клиента) 3. Мрежи (по хоризонтала и вертикала на партиите, частния бизнес и държавните фирми) 4. Патрон (даване на парите на партиите бос) 5. Други клиентелстички канали

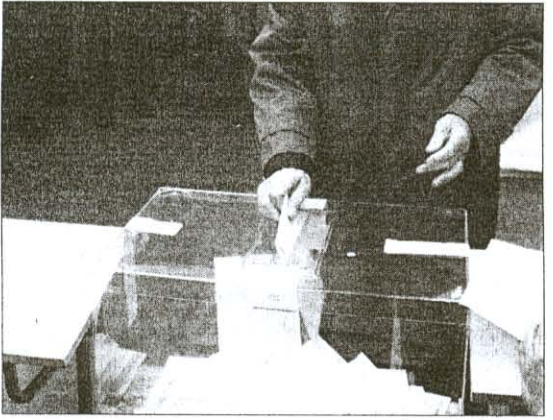
веното внимание. Нещо повече - в българския политически живот от избори на избори все по-често и масово се прилагат уродливи нелегитимно-корупционни практики на партийно финансиране, които минират крепките устои на демокрацията. Причините за нелегитимното предизборно финансиране на партиите у нас са няколко. Една-

во тайнственото финансиране на партиите. Възловите нелегитимни канали за финансиране на партиите и техните предизборни кампании са минимум пет: 1) партийни канали; 2) канали по линията на законния бизнес; 3) държавни канали; 4) канали, свързани с нелегалния бизнес; 5) клиентелстички канали. Всеки има специ-

и дълбоко демократичен, избирателният процес кажи-речи предварително е "продаден" на тези, които го финансират, както и на онези, които ползват облатите от това финансиране, независимо дали са във или извън властта. Този съществен извод може да се подкрепи с тотално развихрящата се предизборна

търговия с гласове, която е впила пипала в безсилието на държавните институции. Безспорно доказателство тук са разнообразните форми за подкупване на избирателите, които започват от дребните стоки и дрънкулки и свършват до дебелите пачки (вж. таблица 3). Нама сериозен изследовател, който би се радвал на подобен аморален политически феномен, какъвто е представе-

ният "ценоразпис". Очевидно т.нар. търговия с гласове по време на избори освен че е тотално нелегитимна, вече се е превърнала в неписана норма на политическия живот, в язва на демократичния политически процес у нас. * Авторът е доктор по политология и ректор на Колежа по икономика и администрация в Пловдив.

Високата цена на изборите в България налага извода, че все по-често гласът на избирателя е купен

Таблица 6		
ЦЕНОРАЗПИС на търговията с избирателни гласове		
Година на изборите	Вид на изборите	Вид на стоката и средствата за "купуването на избирателни гласове"
1990 г.	Парламентарни (ВНС)	Дефицитни стоки - капачки за буркани, продукти и др.
1991 г.	Парламентарни (ОНС)	Хранителни стоки - олио, захар, ориз, брашно и др.
1994 г.	Парламентарни (ОНС)	Почерпки и гошавки - бира, кебапчета, курбани и др.
1997 г.	Парламентарни (ОНС)	Пари на ръка (за 1 глас) - 20 лв. + различни хранителни стоки и почерпки
2001 г.	Парламентарни (ОНС)	Пари на ръка - 80-100 лв. + различни хранителни стоки + почерпки и др.
2005 г.	Парламентарни (ОНС)	Пари на ръка - 100-120 лв. + различни хранителни стоки + почерпки и др.
2007 г.	Местни	Пари на ръка - 150-200 лв. + различни хранителни стоки + почерпки и др.
2008 г.	Местни (касиран избори в Сандански и др.)	Пари на ръка - 200-400 лв. + различни хранителни стоки + почерпки и др.